

ANALIZA SADRŽAJA NORMATIVNIH AKTI U PODRUČJU MOBILNOSTI UNUTAR STRUKOVNOG OBRAZOVANJA REPUBLIKE HRVATSKE

Marko Kovačić,
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu (marko@idi.hr)

Naručitelj: Agencija za mobilnost i programe Europske unije

Rok dostave istraživačkog izvještaja: kraj prosinca 2014. godine

Uvod u analizu

Sloboda kretanja dobara, usluga, osoba i kapitala jedna je od temeljnih pretpostavki tzv. Europskog projekta. Mobilnost unutar granica Europske unije stipulirana je u brojnim normativnim aktima se izdvajaju značajna sredstva i resursi kako bi se ista potaknula i unaprijedila. Republika Hrvatska, ulaskom u EU 2013. godine postala je dio zajedničkog tržišta u kojem su prepreke za mobilnost još više uklonjene. Kada se govori o mobilnosti osoba, obrazovni sustav jedan je od najeksponiranijih sektora. Sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj sastoji se od: predškolskog odgoja, osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja te visoke naobrazbe. Završetkom osnovnoškolskog obrazovanja učenik svoje obrazovanje može nastaviti u gimnazijama, strukovnim školama i umjetničkim školama koje se razlikuju po programu koji te institucije izvode.

Sukladno odredbama *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (NN 87/08.) strukovne škole obrazovne su institucije u trajanju od jedne do u pravilu četiri godine, iznimno pet, čijim završetkom učenik stječe kvalifikaciju određene razine, obujma, profila i kvalitete koja se dokazuje javnom ispravom čiji sadržaj i oblik propisuje ministar nadležan za obrazovanje. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, stručno tijelo s ciljem obavljanja poslova planiranja, razvijanja, organiziranja, provedbe, praćenja i unapređivanja sustava strukovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih (*Zakon o agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih*, NN 24/10) na svojim mrežnim stranicama ističe kako postojeći sustav strukovnog odgoja i obrazovanja obuhvaća 70,9% ukupne srednjoškolske populacije, odnosno 135.930 učenika u 290 škola. Sustav strukovnog obrazovanja na području Hrvatske ima dugu tradiciju, no njegova efikasnost i efektivnost u posljednjih je osam godina pod povećalom zbog visokog broja nezaposlenih mladih ljudi.

Republika Hrvatska, potaknuta sve većom integracijom u europske obrazovne politike, usvojila je *Europski kreditni sustav u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju* (ECVET) kojem je cilj omogućiti priznavanje postignuća polaznika stečenih tijekom razdoblja mobilnosti. ECVET-u nije samo cilj priznavanje obrazovnih ishoda, već i integracija mobilnosti u redovni nastavni proces s ciljem razmjene iskustva osobe koja se podvrgava mobilnosti i obogaćivanja ishoda koje sustav strukovnog obrazovanja nudi pojedincima. 2014. godina prema hodogramu provedbe rezervirana je za reviziju i preporuke procesa implementacija i regulacije ECVET-a koje Europska komisija u suradnji s državama članica treba provesti. Analiza koja slijedi doprinos je prikazu hrvatskog konteksta.

Istraživački izvještaj *Analiza sadržaja normativnih akti u području mobilnosti unutar strukovnog obrazovanja Republike Hrvatske* sastojat će se od dva dijela. U prvom dijelu bit će objašnjen politički kontekst strukovnog obrazovanja u Hrvatskoj te će se istaknuti važnost istoga unutar europskog konteksta, posebno se koncentrirajući na ECVET mehanizam. Drugi dio izvještaja bit će empirijski

prikaz i analiza sadržaja normativnih akti gdje će se, osim prikaza stanja legislative, usporediti odredbe različitih normativnih akti te iste dovesti u korelaciju s preporukama europskih tijela nadležnih za implementaciju ECVET-a.

Metodološke napomene

Cilj ove analize je dati presjek odredbi normativnih akti Republike Hrvatske koje u svom sadržaju pokrivaju dimenziju mobilnosti učenika i učenica strukovnih škola te usporediti hrvatsko iskustvo s *Preporukama Europskog parlamenta i Vijeća Europe za stvaranje uvjeta za provedbu ECVET-a iz 2009 godine.*

S obzirom da je utvrđena neusklađenost nacionalnih politika za poticanje mobilnosti i zakonskih odredbi u području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te odgoja i obrazovanja, istraživačko pitanje usmjereno je na *identifikaciju potencijalnih prepreka koje otežavaju mobilnost, odnosno analizu kompatibilnosti dokumenata koji propisuju dimenzije implementacije ECVET-a.* Upravo je to pitanje, na normativnoj razini, ključno za daljnje razumijevanje kvalitete i utjecaja ECVET programa. Jedinice analize su odabrani zakonski i podzakonski akti Republike Hrvatske koji se u svom sadržaju dotiču reguliranju mobilnosti učenika i učenica strukovnih škola s kratkim osvrtom na mobilnost nastavnog osoblja.

Primarni normativni akti RH za analizu su:

- Zakon o strukovnom obrazovanju
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi
- Zakon o stručno-pedagoškom nadzoru
- Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru
- Zakon o Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
- Pravilnik o načinu organiziranja i izvođenju nastave u strukovnim školama
- Pravilnik o normi rada nastavnika u srednjoškolskim ustanovama
- Pravilnik o napredovanju učitelja i nastavnika u osnovnim i srednjim školama
- Strategija za razvoj strukovnog obrazovanja u RH 2008.-2013.
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije
- Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi
- Polazne osnove Hrvatskog kvalifikacijskog okvira

Metoda koja će biti korištena za potrebe izrade analize je *policy mapiranje* te će ishod analize moći biti korišten kako bi članovi *Nacionalne radne skupine stručnjaka za ECVET* mogli jasnije sagledati potrebe promjene legislative pri izradi preporuka i zagovaranja novih zakonskih i ostalih normativnih rješenja za olakšavanja mobilnosti učenika/ica u strukovnom obrazovanju. Osim prikaza odredbi

navedenih normativnih akata, analiza sadrži i relacijsku komponentu čime se pokriva legislativni opseg konkretnog područja. Analiza koja slijedi pružit će jasan uvid u potencijalne prepreke mobilnosti u okviru ECVET-a, no valja imati na umu i njene dosege. Primijenjena metoda tako, bez detaljnijih istraživačkih tehnika, ne može ponuditi puninu problema jer, međuostalim ne otkriva ljudski faktor u mobilnosti. Drugim riječima, analiza zakonodavnih akata omogućava dubinski uvid u službenu regulativu, no ista ne pokriva ostatak varijance koja ulazi u konglomerat eklektičnog područja kao što je obrazovanje. Unatoč ograničenjima, iz analize je moguće iščitati probleme koji će Radnu skupinu stručnjaka za ECVET usmjeriti ka rješavanju problema mobilnosti unutar strukovnog obrazovanja u Hrvatskoj.

Politički kontekst strukovnog obrazovanja u Hrvatskoj

Već je ranije spomenuto kako Hrvatska ima dugu tradiciju strukovnog obrazovanja. Prije samostalnosti za usmjeravanje i kvalitetu strukovnog obrazovanja bio je zadužen Zavod unutar kojeg je bio odjel za strukovno obrazovanje. U okviru ministarstva nadležnog za obrazovanje i ranije i danas postojala je ustrojbeno jedinica koja se bavila praćenjem i kontrolom strukovnog obrazovanja. 2005. osnutkom Agencije za strukovno obrazovanje, odnosno osnivanjem Agencije za obrazovanje odraslih 2006. godine, ovaj dio obrazovanja počinje svoju ubranu konsolidaciju. S ciljem obavljanja kvalitetnijih poslova planiranja, razvijanja, organiziranja, provedbe, praćenja i unapređivanja sustava strukovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih Vlada RH 2010. godine spaja dvije agencije u Agenciju za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. Od 2000-ih godina doneseni su brojni normativni akti koji se tiču strukovnog obrazovanja (Zakon o strukovnom obrazovanju, 2009; Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008; Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, 2013), no generalne konture srednjoškolskog obrazovanja, koje najviše diktiraju sustav kvalitete obrazovanja nisu mijenjane.

Institucionalni sustav srednjoškolskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj jedan je od najnepromjenjivih aspekata hrvatskog obrazovnog sustava. Od 1991. godine kada je uspostavljen sustav u kojem učenici nakon obaveznog osnovnoškolskog obrazovanja mogu odabrati četverogodišnje gimnazijske programe, četverogodišnje strukovne, trogodišnje obrtničke i industrijske obrazovne programe ili jednogodišnje/dvogodišnje programe za stjecanje niže stručne spreme, u supstancijalnom je smislu malo toga mijenjano. Strukovno se obrazovanje gotovo u pravilu povezuje s proizvodnjom radne snage spremne za tržište rada. Strukovno se obrazovanje u Republici Hrvatskoj provodi na putem klasičnog načina redovnog obrazovanja u srednjim školama koji je i najzastupljeniji je model. Osim ovoga, strukovno obrazovanje provodi se i u ustanovama za obrazovanje odraslih, bilo u javnim školama, bilo u drugim ustanovama za obrazovanje odraslih.

Četverogodišnji (i iznimno petogodišnji) programi u strukovnim školama sastoje se od općeobrazovnih predmeta i strukovnih, ovisno o tipu škole koje učenik/ica odabere. Nakon završenog programa, učenici/ice mogu polagati državnu maturu i time si omogućiti upise na tercijalne obrazovne programe. Za razliku od četverogodišnjih strukovnih programa, trogodišnji programi izrazitije su orijentirani na tržište rada te je mogućnost učenika/ica za nastavak obrazovanja na fakultetima i veleučilištima iznimno ograničen¹. Unutar trogodišnjih programa ističu se dva smjera, *obrtnički* koji je fokusiran na odnos između obrtnika/ice i učenika/ice (cca 75% nastavnog programa izvodi se kroz učeničku praksu), dok se *industrijski* programi uglavnom izvode unutar škola (u prosjeku 60% kurikulumu zauzimaju teorijski predmeti, dok 40% odlazi na radionice ili učeničke prakse) (Matković, 2010).

Prema podacima Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, postojeći sustav strukovnog odgoja i obrazovanja obuhvaća 70,9% ukupne srednjoškolske populacije, odnosno 135.930 učenika u 290 škola (ASOO, 2015). Jednogodišnji i dvogodišnji programi niže stručne spreme tako se provode u 23 obrazovna programa. Broj učenika koji pohađa ove programe je 1000 što je 0,7% ukupnog broja učenika strukovnog obrazovanja, odnosno 0,5% ukupne srednjoškolske populacije. Trogodišnji programi za zanimanja u industriji i obrtništvu diferenciran je u 93 obrazovna programa, a pohađa ih 49.560 učenika, što je 36,5% ukupnog broja učenika strukovnog obrazovanja, odnosno 25,9% ukupne srednjoškolske populacije. Četverogodišnji programi tehničkog i njima slična usmjerenja nalazimo podijeljen u 83 obrazovna programa kojeg pohađa 85.370 učenika što je 62,8% ukupnog broja učenika strukovnog obrazovanja, odnosno 44,5% ukupne srednjoškolske populacije². Iz ovih je podataka vidljiva ne samo kvalitativna relevantnost strukovnog obrazovanja, kao poveznice između obrazovnog i realnog sektora, već i njegova kvantitativna važnost budući da se izravno odnosi na 70% cjelokupne populacije srednjoškolaca u Republici Hrvatskoj.

Jedna od temeljnih odrednica responzivnog i kvalitetnog sustava strukovnog obrazovanja je pronaći razinu fleksibilnosti obrazovnog sustava s obzirom na potrebe tržišta rada. Kako bi učenici/ice bile zapošljivi/ve, potrebno je naći modus suradnje i komunikacije s realnim sektorom te analogno njihovim potrebama kreirati obrazovne programe koji su primjenjivi. Taj je zahtjev jasno iznesen i u *Joint Memorandum on the Employment Policy Priorities* (Zajedničkom memorandumu o prioritetima politike zapošljavanja) i Strategiji za razvoj strukovnog obrazovanja 2008.-2013. S ciljem kreiranja djelotvornije obrazovne politike strukovnog obrazovanja, ono je podijeljeno u 30 područja koja su pak smještena u okvire 13 polja. Svako polje ima svoje sektorsko vijeće (Matković et al., 2013).

¹ Upis na tercijalne obrazovne programe osoba koje su završile trogodišnji obrazovni program je nemoguć bez polaganja razlikovnih ispita s ciljem stjecanja diplome četverogodišnjeg obrazovanja.

² Preuzeto s: <http://www.asoo.hr/default.aspx?id=657>

Sektorska vijeća u strukovnom obrazovanju

Sektorska su vijeća partnerski sastavljena savjetodavna i stručna tijela koja iskazuju potrebe tržišta rada, visokog obrazovanja i svih drugih sastavnica hrvatskoga društva, a kroz:

- definiranje potrebnih strukovnih kvalifikacija
- analiziranje postojećih i potrebnih kompetencija unutar sektora te u podsektorima
- davanje mišljenja Agenciji o potrebnom sadržaju strukovnih kvalifikacija
- izrađivanje sadržaja dijelova standarda strukovne kvalifikacije
- promicanje sektora te mogućnosti zapošljavanja unutar sektora
- davanje prijedloga mreže kurikuluma i ustanova za strukovno obrazovanje osnivačima ustanova za strukovno obrazovanje
- utvrđivanje profila unutar pojedinoga obrazovnog sektora.

Popis sektora i odgovarajućih sektorskih vijeća:

Sektor 1: Poljoprivreda, prehrana i veterina

Sektor 2: Šumarstvo, prerada i obrada drva

Sektor 3: Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija

Sektor 4: Tekstil i koža

Sektor 5: Grafička tehnologija i audio-vizualna tehnologija

Sektor 6: Strojarsvo, brodogradnja i metalurgija

Sektor 7: Elektrotehnika i računarstvo

Sektor 8: Graditeljstvo i geodezija

Sektor 9: Ekonomija, trgovina i poslovna administracija

Sektor 10: Turizam i ugostiteljstvo

Sektor 11: Promet i logistika

Sektor 12: Zdravstvo i socijalna skrb

Sektor 13: Osobne, usluge zaštite i druge usluge

Preuzeto s: <http://www.asoo.hr/default.aspx?id=2466>

S ciljem kontekstualizacija hrvatskog sustava strukovnog obrazovanja, 2012. godine obrtnička komora izradila je SWOT analizu strukovnog obrazovanja Hrvatske. Prema ovoj instituciji prednosti hrvatskog sustava strukovnog obrazovanja su:

- Strukovno obrazovanje u Hrvatskoj rezultat je suradnje između obrazovanja i privrede
- Partnerstvo između dionika obrazovnog sektora i sektora privrede u samoj je jezgri strukovnog obrazovanja:
 - Glavni zakoni i akti unutar područja su doneseni u suradnji između MZOS-a i Ministarstva poduzetništva i obrta
 - Obrtnička komora ima autoritet utjecaja na strukovno obrazovanje
 - Postoji utjecaj na politiku upisa u strukovne škole
 - Postoji sustav stipendiranja učenika u strukovnim i obrtničkim zanimanjima
- Sustav pripravnništva osigurava vezu između tržišta rada i obrazovanja
- Nakon mature, učenici/ice su spremni/e za samostalni rad

S druge strane, Obrtnička komora vidi sljedeće nedostatke strukovnog obrazovanja RH:

- Zbog nedovoljno brze modernizacije obrazovnih programa, vještine koje učenici/ice usvajaju u strukovnom obrazovanju nisu u potpunosti primjenjive na tržištu rada

- Kurikulum i planovi i programi nedovoljno slijede trendove tržišta rada
- Mnoge škole su nedovoljno opremljene za izvođenje praktične nastave
- Javno je mišljenje da učenici/ce odabiru strukovne škole jer se ne mogu upisati u gimnazijske programe
- Obrtnici/e nisu dovoljno stimulirani/e za rad s naučnicima/icama

ECVET u hrvatskom sustavu strukovnog obrazovanja

Međunarodna mobilnost jedno je od najpropulzivnijih područja europske obrazovne i politike za mlade. Osim što razvija jezične vještine, sposobnost djelovanja u multikulturnim sredinama, te stimulira osobni razvoj, međunarodna mobilnost pozitivno utječe na razvoj socijalnih vještina, samopouzdanja, a istraživanja pokazuju da ima zamjetan utjecaj na karijerni put u budućnosti (Garam, 2005). Kako bi potaknula osobni i društveni razvoj mladih, EU kroz mnoštvo programa dostupnih ne samo građanima i građankama EU, već i stanovnicima/cama država kandidatkinja, omogućuje dugoročnu ili kratkoročnu mobilnost u zemlji i inozemstvu. Programi te vrste dostupni su za sve razine i vrste obrazovanja te su jedan od mehanizama izgradnje europskog identiteta.

Europski kreditni sustav u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (ECVET) jedan je od programa koji učenicima unutar strukovnog obrazovanja nudi mogućnost priznavanje postignuća polaznika/ica stečenih tijekom razdoblja mobilnosti. Intencija ECVET-a je standardizacija kompetencija koje je učenik/ica stekao/la u inozemstvu te njihova integracija u sustav obrazovanja matične zemlje. S obzirom na to da Europska unija nema službenu zajedničku europsku obrazovnu politiku što rezultira činjenicom da se školski sustavi međusobno razlikuju po trajanju, opsegu, sadržaju i kvaliteti, priznavanje razdoblja mobilnosti, u obliku ECVET-a, kao sastavnog djela polaznikova/polazničina procesa obrazovanja poslodavcima, olakšava razumijevanje kvalifikacija stečenih u inozemstvu bez obzira radi li se o različitim zemljama, ustanovama ili sustavima.

ECVET se temelji na ishodima učenja koji su zapravo kvantificirani iskazi kompetencija koje je polaznik/ica stekao/la tijekom mobilnosti prikazani u sustavu kreditnih bodova. Partnerske ustanove, koje su potpisale Memorandum o razumijevanju, jasno definiraju koje bi ishode učenja polaznik/ica trebao/la ostvariti u inozemstvu te potpisuju Sporazumu o učenju za svakog kandidata/kinju. Po završetku mobilnosti, Učenički prijepis jamči o ishodima i kompetencijama koje je polaznik/ica stekao/stekla tijekom razdoblja mobilnosti. Sve navedeno doprinosi transparentnijim kvalifikacijama usporedivima na europskoj razini, ali i stimulaciji cjeloživotnog učenja budući da ECVET omogućuje komplementarnost kvalifikacija na različitim razinama obrazovanja.

U listopadu 2011. godine Agencija za mobilnost i programe Europske unije postaje koordinacijsko tijelo Nacionalne radne skupine stručnjaka za ECVET čime počinje intenzivnija promocija ECVET-a među dionicima relevantnima za strukovno obrazovanje u Hrvatskoj.

U nastavku teksta tabelarni je prikaz relevantnih normativnih akti koji se odnose na mobilnost u kontekstu ECVET-a (tablica 1). Ukupno je identificirano 12 primarnih normativnih akti koji svojom cjelinom čine legislativni okvir za ostvarivanje mobilnosti u okviru ECVET-a. Neki od navedenih dokumenata imaju veću važnost od drugih, no zajedničko im je što normiraju ili usmjeravaju strukovno obrazovanje.

Tablica 1 – Prikaz relevantnih odredbi vezanih za mobilnost u okviru strukovnog obrazovanja sukladno ECVET-u

<p>Zakon o strukovnom obrazovanju</p>	<p><u>Članak 3</u> Kreditni bod je mjerna jedinica kojom se iskazuje obujam stečenih kompetencija, a određuje se prosječnim ukupno utrošenim vremenom polaznika koji su uspješno svladali program, a koje je potrebno za stjecanje tih kompetencija</p> <p><u>Članak 4</u> Ciljevi strukovnog obrazovanja su: - omogućiti polaznicima stjecanje temeljnih i strukovnih kompetencija za dobivanje kvalifikacija potrebnih tržištu rada, za daljnje obrazovanje te cjeloživotno učenje, a u funkciji osobnog razvoja te gospodarskog i općeg razvoja društva, - osigurati međunarodnu usporedivost stečenih strukovnih kvalifikacija [...]</p> <p><u>Članak 7</u> (1) Kreditni bodovi dodjeljuju se za nastavni predmet/modul strukovne kvalifikacije. (2) Jedan kreditni bod dodjeljuje se polazniku za prosječno 25 sati opterećenja polaznika ukoliko je uspješno potvrdio stečene kompetencije. (3) Jednom stečeni bodovi nekog nastavnog predmeta/modula strukovne kvalifikacije priznaju se kao stečeni dio svake druge strukovne kvalifikacije koja se sastoji i od tog nastavnog predmeta/modula. (4) Zbroj bodova svih nastavnih predmeta/modula pojedine kvalifikacije određene razine jednak je ukupnoj vrijednosti obujma te kvalifikacije.</p> <p><u>Članak 21</u> U sustavu strukovnog obrazovanja omogućena je horizontalna i vertikalna prohodnost.</p>
--	---

	<p><u>Članak 24</u> Praktična nastava i vježbe izvode se u ustanovi za strukovno obrazovanje i/ili kod poslodavca.</p>
Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi	<i>Ne prepoznaje mobilnost u kontekstu ECVET-a</i>
Zakon o stručno-pedagoškom nadzoru	<i>Ne prepoznaje mogućnost mobilnosti nastavnih djelatnika</i>
Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru	<p><u>Članak 3</u> Načela i ciljevi HKO-a su: [...] – jednostavnost prepoznavanja i priznavanja inozemnih kvalifikacija u Republici Hrvatskoj i hrvatskih kvalifikacija u inozemstvu; – sudjelovanje u procesu europskih integracija uz uvažavanje odrednica koje daju EQF i QF-EHEA, smjernica Europske unije i međunarodnih propisa</p> <p><u>Članak 5</u> Jedan ECVET bod obuhvaća od 15 do 25 radnih sati u trajanju od 60 minuta potrebnih za stjecanje odgovarajućih ishoda učenja.</p> <p><u>Članak 6</u> (3) Minimalni obujam jednog skupa ishoda učenja je 1 HROO, ECVET ili ECTS bod.</p> <p><u>Članak 7</u> (2) Minimalni uvjeti za stjecanje i pristupanje cjelovitim kvalifikacijama su: [...] – Razina 2 – ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije je minimalno 30 ECVET i/ili HROO bodova na 2. ili višoj razini skupova ishoda učenja. Uvjet pristupanja: posjedovanje prethodne kvalifikacije na 1. razini. – Razina 3 – ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije je minimalno 60 ECVET i/ili HROO bodova na 3. ili višoj razini skupova ishoda učenja. Uvjet pristupanja: posjedovanje prethodne kvalifikacije na 1. razini. – Razina 4.1 – ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije je minimalno 180 ECVET i/ili HROO bodova od kojih je najmanje 120 ECVET i/ili HROO bodova na 4. ili višoj razini skupova ishoda učenja. Uvjet pristupanja: posjedovanje prethodne kvalifikacije na 1. razini. – Razina 4.2 – ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije je minimalno 240 ECVET i/ili HROO bodova, od kojih je najmanje 150 ECVET i/ili HROO bodova na 4. ili višoj razini skupova ishoda učenja. Uvjet pristupanja: posjedovanje prethodne kvalifikacije na 1. razini. – Razina 5 – ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije je minimalno 120 ECVET ili ECTS bodova, od kojih je najmanje</p>

	60 ECVET ili ECTS bodova na 6. ili višoj razini skupova ishoda učenja. Uvjet pristupanja: posjedovanje prethodne kvalifikacije na razini 4.1 ili više.
Zakon o Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih	<u>Članak 4</u> [...] - priprema i provodi programe i projekte financirane ili sufinancirane iz fondova Europske unije i drugih oblika međunarodne pomoći, - obavlja poslove financiranja, nabave, ugovaranja, plaćanja i nadzora provedbe projekata sufinanciranih iz sredstava Europske unije
Pravilnik o normi rada nastavnika u srednjoškolskim ustanovama	<i>Ne prepoznaje mogućnost mobilnosti nastavnih djelatnika</i>
Pravilnik o napredovanju učitelja i nastavnika u osnovnim i srednjim školama	<i>Ne prepoznaje mogućnost mobilnosti nastavnih djelatnika</i>
Strategija za razvoj strukovnog obrazovanja u RH 2008.-2013.	Razviti kvalifikacije temeljene na kompetencijama i rezultatima učenja - Jedan od mehanizama podrške priznavanju i prijenosu stečenih kvalifikacija, unutar zemlje i međunarodno, je i izražavanje opsega stečenih kompetencija razvijanjem sustava kreditnih bodova za strukovno obrazovanje i osposobljavanje te njegovo povezivanje sa sustavom kreditnih bodova u visokom obrazovanju (ECTS) te Europskim sustavom kreditnih bodova za strukovno obrazovanje (ECVET). Kreditni bodovi u strukovnom obrazovanju potpora su razvoju sustava orijentiranog na rezultate učenja, zatim razvijanju sustava vrednovanja i priznavanja prethodnog učenja, potpora su i razvoju kvalifikacija i metoda ispitivanja temeljenih na rezultatima učenja.
Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi	<u>Članak 3</u> Uspjeh učenika u ocjenjivanju uratka, praktičnoga rada, pokusa, izvođenja laboratorijske i druge vježbe, nastupa (umjetničke: glazbene, plesne i likovne škole), ocjenjuje se temeljem primjene učenikova znanja u izvođenju zadatka, samostalnosti i pokazanih vještina, korištenju materijala, alata, instrumenata i drugih pomagala te primjeni sigurnosnih mjera prema sebi, drugima i okolišu.
Pravilnik o načinu organiziranja i izvođenju nastave u strukovnim školama	<i>[Ne prepoznaje mobilnost u kontekstu ECVET-a]</i> <u>Članak 12.</u> (1) U praktičnom dijelu kurikulumu koji se ostvaruje u ustanovi, uspjeh polaznika prati nastavnik ocjenjivanjem svake radne vježbe. (2) Za praktični dio kurikulumu koji se ostvaruje kod poslodavca uspjeh polaznika utvrđuje nastavnik ocjenjivanjem svake vježbe na temelju liste vrednovanja i ispitom provjere znanja i vještina.

	<p>(3) Opis radnih vježbi (pisana priprema vježbe), vrednovanje i ocjene unose se u dnevnik rada učenika odnosno mapu praktične nastave koju polaznik vodi do završetka obrazovanja.</p> <p>(4) Lista vrednovanja svake vježbe sastavni je dio mape za praktičnu nastavu odnosno dnevnika rada učenika.</p> <p>(5) U programima u kojima je predviđena stručna praksa, a koja se realizira izvan nastave godine podaci o ostvarenju upisuju se u pedagošku dokumentaciju polaznika.</p>
Polazne osnove Hrvatskog kvalifikacijskog okvira	<p>2. razina (2 prema EQF-u): završetkom programa strukovnoga osposobljavanja za jednostavne poslove</p> <p>3. razina (3 prema EQF-u): završetkom jednogodišnjih ili dvogodišnjih srednjoškolskih programa</p> <p>4. razina:</p> <p>o 4.1 (4 prema EQF-u): položenim završnim ispitom nakon završetka 3-godišnjega srednjoškolskog programa</p> <p>o 4.2 (4 prema EQF-u): položenim završnim ispitom, odnosno državnom maturom nakon završetka 4-godišnjega srednjoškolskog programa u gimnazijama, umjetničkim, tehničkim i njima srodnim strukovnim školama</p>
Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije	Ekstenzivno potiče mobilnost nastavnika i učenika

Identificirani problemi

Iz zakonskog okvira vezanog za mobilnost u strukovnom obrazovanju moguće je identificirati dvije skupine problema. Prva se skupina odnosi na probleme za učenike koji se podvrgavaju mobilnosti u ECVET shemi, dok se drugi set problema tiče nastavnog osoblja. Zakonska rješenja djelomično slijede uzuse ECVET programa. Najvažniji zakonski akt (*Zakon o strukovnom obrazovanju*) stvara pretpostavke za kreiranje poticajnog okruženja za mobilnost. Osim što je terminologija Zakona usklađena s ECVET-ovim segmentima, Zakon prepoznaje važnost međunarodne usporedivosti stečenih strukovnih kvalifikacija. Podzakonski akti ne daju jasne odgovore na relevantna pitanja vezana za ECVET mobilnost.

Sistemske probleme i probleme koji se odnose na učenike/ice:

1. S obzirom na to da tijekom perioda mobilnosti učenik/ica stječe određene kompetencije, te kompetencije je potrebno prepoznati i validirati u Hrvatskoj. Postavlja se pitanje; tko će procijeniti ishode učenja kandidata? Niti jedan normativni akt ne specificira protokol priznavanja ishoda učenja s obzirom na hrvatski obrazovni kontekst. Ukoliko je navedeno

ostavljeno na provizornom utvrđivanju ustanova kroz *Memorandum o razumijevanju*, nameće se pitanje komparabilnosti različitih individualnih iskustava.³

2. Ishode učenja, sukladno *Zakonu o strukovnom obrazovanju*, definiraju strukovni kurikulumi. Potencijalna opanost ove odluke je nekomparabilnost i nedovoljna standardizacija pri priznavanju ishoda učenja. Bez smjernica ili bar nomotehničkog rješenja konceptualizacije pojma, javlja se opasnost od nestandardizacije ishoda.
3. Nejasno ostaje hoće li se, i treba li se, stručna praksa odrađena na mobilnosti ocjenjivati te ako hoće - na koji način. Podzakonski akti ne nude adekvatan odgovor na ovo pitanje.
4. Proces priznavanja nije vremenski ograničen što ostavlja velik prostor za manevriranje instituciji koja će ishode učenja priznavati.
5. Legislativa ne prepoznaje sustav mjera osiguravanja kvalitete procjene ishoda kompetencija, niti kontrolne mehanizme koji bi osigurali da je validacija kompetencija uistinu metodološki koherentna.
6. Ne postoji unificirani način unošenja ishoda stečenih tijekom mobilnosti u javnu ispravu sudionika/ice mobilnosti.
7. Sljedeći problem ogleda se u *Pravilniku o načinu organiziranja i izvođenju nastave u strukovnim školama* koji u svom tekstu ne prepoznaje mobilnost u kontekstu ECVET-a. Ovaj dokument jedan je od najvažnijih normativnih akti vezanih za strukovno obrazovanje. Upravo zbog svoje važnosti uputno je da sadrži odredbe vezane za poticanje (međunarodne) mobilnosti. Pravilnik nije pisan u formi koja potiče sustav usmjeren na prepoznavanje ishoda učenja, niti kompetencija te ne stvara poticajno okruženje za komplementarnost iskustava stečenih tijekom mobilnosti i onih kroz redovno školovanje. Stvaranje poticajnog okruženja u normativnim aktima premda naizgled ne djeluje kao važna odrednica, važna je ako se uzme u obzir tradicija hrvatskog školstva koje do unatrag deset godina nije supstancijalno sudjelovalo u programima razmjene učenika/ica i studenata/ica. Kombinacija tradicije koja se ne oslanja na međunarodnu mobilnost i novine u obliku ECVET-a djeluje obeshrabrujuće, što može prevenirati učenike/ice da se odluče na mobilnost dulju od dva tjedna.
8. *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* ne prepoznaje ishode učenja, kreditne bodove, niti kreiranje modularnih kurikuluma. Isto tako, nije usklađen s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom te ne prepoznaje neformalno učenje, niti informalno učenje. Nekomplementarnost s ostalim zakonima u području obrazovanja, a posebice odrednicama strukovnog obrazovanja, stvara barijeru pri interpretaciji prava i mogućnosti za sudionike ECVET mobilnosti.

³ Uvidom u inozemne primjere (Češka i Španjolska) vidljivo je kako postoje podzakonski akti koji nude smjernice i upute kako riješiti spomenute probleme.

9. Nejasna je poveznica između ECTS i ECVET bodova, tj. nedefinirana metodologija preračunavanja i priznavanja ishoda učenja.

Nastavnici:

S obzirom da *Pravilnik o normi rada nastavnika u srednjoškolskim ustanovama* i *Pravilnik o napredovanju učitelja i nastavnika u osnovnim i srednjim školama* ne prepoznaju ECVET mobilnost, javljaju se dva problema za nastavno osoblje:

1. Nastavnicima/cama koji odlaze u mobilnost kako bi bili pratnja svojim učenicima, ili samo odlaze na usavršavanje, nije uređeno izbjivanje tijekom nastave. Mobilnost, koja je stipulirana i poticana u *Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije* tako uglavnom ovisi o ravnatelju/ic i mogućnosti pronalaska zamjene. Kontradikcija ova dva akta stvaraju otegotne okolnosti je je s pravom moguće pretpostaviti kako se velik dio nastavnika/ica iz ovog razloga ne odlučuje na mobilnost što potencijalno obeshrabruje i učenike/ice.
2. *Pravilnik o napredovanju učitelja i nastavnika u osnovnim i srednjim školama* niti u jednom svom članku ne potiče, niti prepoznaje mobilnost nastavnika s ciljem stručnog osposobljavanja kao kriterij dodjele bodova u svrhu napredovanja u zvanju. Isti dokument ne normira niti sudjelovanje u međunarodnim projektima pa se tako nastavnicima/cama u (strukovnim) školama ne honorira njihovo sudjelovanje u istima.

Zaključak

Mobilnost učenika/ica i mladih unutar Europske unije jedan je od njenih prioriteta. Premda su brojne strategije, direktive i preporuke objavljene s ciljem poticanja iste, ona je još uvijek ograničena različitim faktorima. Jedan od tih faktora je i nepriznavanje ishoda učenja. Isto se odnosi i na prijelaz iz jednog sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u drugi, odnosno iz neformalne obrazovne situacije u formalni kontekst osposobljavanja. Upravo kako bi se premostili navedeni problemi, osmišljen je Europski kreditni sustav u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju. Taj mehanizam doprinosi priznavanju razdoblja mobilnosti kao sastavnog dijela obrazovanja, ujedno promičući cjeloživotno učenje i potičući strukovno obrazovanje kao poveznicu između tržišta rada i obrazovnog sustava.

Republika Hrvatska unazad tri godine sudjeluje u kreiranju poticajnog okruženja za ECVET. Premda su konture normativnih akata relativno benevolentne prema mobilnosti, postoje kontradikcije u samim dokumentima. *Strategija znanosti, obrazovanja i tehnologije*, kao najširi dokument javnih politika potiče, promiče i stimulira mobilnost, kako učenika/ica tako i nastavnika/ica. Zakonska rješenja kao najvažniji normativni akti djelomično su usklađeni s uzusima ECVET programa. Dok *Zakon o strukovnom obrazovanju* prepoznaje njegovu važnost, *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* nekompatibilan je s idejom ECVET-a. Iz analize je razvidno kako najveći problem postoji u podzakonskim aktima koji nedovoljno jasno ili gotovo uopće ne spominju modalitete koje ECVET nudi i nastavnicima/cama i učenicima/cama. Analiza je pokazala da je zbog specifičnosti obrazovne tradicije, ali i karakterističnosti i eklektičnosti strukovnog obrazovanja u Hrvatskoj potrebno stipulirati i jasno odrediti uvjete pod kojima se mobilnost može odviti te na koji način. Nadalje, analiza pokazuje da kontradiktorne odredbe različitih dokumenata javnih politika destimuliraju potencijalne sudionike mobilnosti, ali i ostavljaju prevelik manevarski prostor institucijama i autoritetima uključenim u opisani sustav.

Ova analiza, premda ograničena u doseg, pokazuje kako se strukovno obrazovanje polako, ali sigurno prilagođava suvremenim europskim trendovima. Kako bi se ovom problemu pristupilo na obuhvatniji i analitičniji način što po svojoj prirodi i zaslužuje, preporuka je nadopuniti analizu normativnih akata istraživanjem percepcije dionika procesa. Trenutačna regulativa, kao što je rečeno, uistinu u načelu stvara relativno benevolentno okruženje za ECVET mobilnost te je razloge malog broja ostvarenih mobilnosti nemoguće razumjeti bez detaljnijih uvida u situacijske okolnosti na koje normativni akti utječu. Promjenom ili nadopunom zakona i podzakonskih akata spomenutih u analizi zasigurno će se otvoriti put lakšoj i kvalitetnijoj mobilnosti, no samo kroz razumijevanja percepcije stanja koje stvaraju navedeni akti od strane dionika, odnosno identifikacije njihovih problema s

kojima se susreću u svakodnevnom radu i kontekstualnih čimbenika, moguće je dobiti cjelovitu sliku uzroka, posljedica i utjecaja mobilnosti unutar strukovnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

Popis konzultiranih izvora:

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. - <http://www.asoo.hr> (Posjećeno 12. prosinca 2014.)

Garam, I. (2005). *Study on the relevance of International mobility to work and employment.* http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/15626_relevance_of_student_mobility_summary.pdf (Posjećeno 14. prosinca 2014.)

Matković, T. (2010). *Recent developments in the education system and school-to-work transitions in Croatia.* Mannheim: Mannheimer Zentrum für Europäische Sozialforschung

Matković, T, Lukić, N, Buković, N, Doolan, K. (2013). *Croatia. Destination Uncertain? Trends, Perspectives and Challenges in Strengthening Vocational Education for Social Inclusion and Social cohesion.* Bruxelles: European Training Agency

Polazne osnove Hrvatskog kvalifikacijskog okvira

Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi

Pravilnik o načinu organiziranja i izvođenju nastave u strukovnim školama

Pravilnik o normi rada nastavnika u srednjoškolskim ustanovama

Pravilnik o napredovanju učitelja i nastavnika u osnovnim i srednjim školama

Strategija za razvoj strukovnog obrazovanja u RH 2008.-2013.

Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije

Zakon o strukovnom obrazovanju

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi

Zakon o stručno-pedagoškom nadzoru

Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru

Zakon o Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih